

INFORMAČNÍ POVINNOST SUBJEKTŮ KOLEKTIVNÍHO INVESTOVÁNÍ VŮČI ČESKÉ NÁRODNÍ BANCE¹

MICHAELA MOŽDIÁKOVÁ

Právnická fakulta, Masarykova univerzita, Česká republika

Abstract in original language:

Cílem příspěvku je analyzovat institut informační povinnosti subjektů kolektivního investování vůči České národní bance, tedy popsat a zhodnotit stávající situaci v České republice. Příspěvek je zaměřen zejména na rozbor základní právní úpravy, jež se zkoumané problematiky týká, tedy zákona č. 189/2004 Sb., o kolektivním investování, ve znění pozdějších předpisů a vyhlášky č. 603/2006 Sb., o informační povinnosti fondů kolektivního investování a investiční společnosti, ve znění pozdějších předpisů.

Key words in original language:

Česká národní banka, fond kolektivního investování, informační povinnost, investiční fond, investiční společnost, přejímání dat, statut, výkazy, výroční zpráva.

Abstract:

The paper analyses the institute of reporting duties of collective investment subjects towards the Czech National Bank, i.e. to describe and evaluate current state of affairs in the Czech Republic. The paper is focused in particular on analysis of primary legal regulations, which are related to the investigated issues, i.e. the Act No. 189/2004 Coll., on collective investment schemes, as amended and the Decree No. 603/2006 Coll., on reporting duties of collective investment funds and management company, as amended.

Key words:

Annual report, collective investment funds, Czech National Bank, investment company, management company, receiving data reporting duty, reports, statute, unit trust.

ÚVOD

Cílem příspěvku je analyzovat informační povinnosti subjektů kolektivního investování vůči České národní bance, jako orgánu dohledu nad kolektivním investováním. Příspěvek je v následujících kapitolách věnován kolektivnímu investování, dělení subjektů kolektivního investování a jejich stručnému popisu (podrobnější informace nejsou pro účely tohoto příspěvku relevantní), dále je zaměřen na stávající právní úpravu dohledu nad kolektivním investováním, na informace poskytované České národní bance v rámci dohledu nad kolektivním investováním a na způsob předávání informací, které jsou subjekty kolektivního investování povinny České národní bance pravidelně poskytovat. V závěru příspěvku je upozorněno na problematické otázky týkající se informační povinnosti subjektů kolektivního investování a možné úvahy de lege ferenda.

¹ Článek vznikl v rámci realizace projektu „Poskytování informací ve veřejné správě se zaměřením na správu daní a elektronizaci výkonu veřejné správy“ z programu rektora Masarykovy univerzity na podporu tvůrčí činnosti studentů.

1. KOLEKTIVNÍ INVESTOVÁNÍ A SUBJEKTY KOLEKTIVNÍHO INVESTOVÁNÍ

Kolektivní investování,² tedy podnikání, jehož předmětem je shromažďování peněžních prostředků od veřejnosti, investování těchto peněžních prostředků na základě principu rozložení rizika a další obhospodařování majetku, má svůj původ ve Velké Británii a USA. Na území České republiky se kolektivní investování vyvíjelo od počátku 90. let 20. století, postupně nabývalo různých forem (éra tzv. kupónových privatizací, období regulace dnes již neplatným zákonem č. 248/1992 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech) a přes počáteční nedůvěru se díky propracovanější právní úpravě kladoucí větší důraz na ochranu investorů stalo, jak uvádí Vlastimil Pihera, oblíbeným instrumentem,³ který umožňuje investorům s limitovanými prostředky získat přístup na investiční trh prostřednictvím majetkového fondu, ve kterém se shromáždí prostředky více investorů, na které se rozloží riziko vyplývající z investic prováděných ve shodě s předem definovanou investiční strategií.⁴

V rámci kolektivního investování můžeme rozlišovat dva základní subjekty, kterými jsou investiční společnost a investiční fond.⁵ *Investiční společnost* je akciovou společností s kvalifikovaným požadavkem na výši základního kapitálu,⁶ které je na základě žádosti Českou národní bankou uděleno povolení k činnosti investiční společnosti a jejímž předmětem podnikání je kolektivní investování spočívající ve vytváření a obhospodařování podílových fondů, nebo v obhospodařování investičních fondů na základě smlouvy o obhospodařování. *Investiční fond* je nově⁷ vzniklou akciovou společností, jejímž předmětem podnikání je kolektivní investování. Investiční fond může svůj majetek obhospodařovat buď sám, pak se jedná o tzv. *samosprávný investiční fond* s kvalifikovaným požadavkem na výši

² Pojem kolektivní investování je definován v § 2 zákona č. 189/2004 Sb., o kolektivním investování, ve znění pozdějších předpisů.

³ Toto tvrzení podporují i data uveřejněná v prezentaci Asociace pro kapitálový trh České republiky (AKAT) obsahující přehled výsledků asset managementu, kolektivního investování a custody služeb v České republice v roce 2008, kde je uvedeno, že hodnota majetku investovaného do fondů kolektivního investování nabízených v České republice dosáhla k 31.12.2008 výše 243 880 968 779 CZK (nicméně ve srovnání z daty k 31.12.2007 můžeme pozorovat 22,63% pokles). Dokument AKAT: Prezentace AKAT ke konci roku 2008 [citováno dne 17. května 2009] je dostupný z: <http://www.akatcr.cz/public/vypisUniversal.do?typZpravy=8>

⁴ Pihera, V.: Kolektivní investování. In Kotásek, J., Pokorná, J., Raban, P. a kol.: Kurs obchodního práva: právo cenných papírů, 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005. 728 s. ISBN 807179855X. s. 305.

⁵ Zde je třeba upozornit na matoucí pojmenování subjektů kolektivního investování českými zákonodárci. V komunitárním právu je totiž „česká“ investiční společnost nazývána společností správcovskou (tzv. management company) a „český“ investiční fond pak investiční společností (tzv. investment company). Jelikož se však pohybujeme v problematice české právní úpravy, ponechávám terminologii tak, jak ji stanovuje česká legislativa.

⁶ Dle § 69 odst. 1 zákona č. 189/2004 Sb., o kolektivním investování, ve znění pozdějších předpisů, nesmí vlastní kapitál investiční společnosti klesnout pod 125.000,- EUR (a jeho ekvivalent v českých korunách, tedy dle aktuálního kurzu pod cca 3.375.000,- CZK)

⁷ Dle § 4 odst. 2 ve spojení s § 64 odst. 1 zákona č. 189/2004 Sb., o kolektivním investování, ve znění pozdějších předpisů, udělí Česká národní banka povolení k činnosti investičního fondu pouze na dobu určitou (maximálně 10 let) a pouze na žádost zakladatelů akciové společnosti a to přede dnem jejího zápisu do obchodního rejstříku a za splnění podmínek vyžadovaných zákonem.

základního kapitálu,⁸ nebo může svěřit obhospodařování svého majetku investiční společnosti a to na základě smlouvy o obhospodařování, pak se jedná o tzv. *nesamosprávný investiční fond* bez zvláštních požadavků na základní kapitál.

Samotné kolektivní investování probíhá v tzv. *fondech kolektivního investování*, kterými jsou výše zmiňované investiční fondy a fondy podílové. *Podílové fondy* jsou účelová sdružení majetku, tedy organismy vzniklé na smluvní bázi,⁹ které nemají právní subjektivitu (nejsou právnickou osobou) a musí být obligatorně obhospodařovány investiční společností. Fondy kolektivního investování lze z hlediska míry jejich regulace a ochrany investorů členit na *fondy standardní*, jejichž právní úprava je harmonizována s komunitárním právem (lze tedy využít tzv. jednotného evropského pasu) a na neharmonizované *speciální fondy*,¹⁰ které jsou oproti standardním fondům charakteristické méně přísnými pravidly vztahujícími se k rozložení rizika a větší volností při vytváření investiční politiky a výběru investičních nástrojů.¹¹

2. PRÁVNÍ ÚPRAVA DOHLEDU NAD KOLEKTIVNÍM INVESTOVÁNÍM

Dohled v oblasti kolektivního investování je charakteristický svojí dvouinstančností, kdy je v první linii prováděn soukromou osobou, tzv. *depozitářem fondu kolektivního investování*, kterým může být pouze banka, která má v bankovní licenci povolenou činnost depozitáře. Mezi hlavní činnosti depozitáře patří evidence majetku fondů kolektivního investování a kontrola nakládání s majetkem fondů kolektivního investování v souladu právními předpisy a jejich statutem. Depozitář vykonává svoji činnost na základě smlouvy o výkonu činnosti depozitáře uzavřené s investiční společností nebo investičním fondem. V následující druhé linii pak nastupuje nezávislý veřejnoprávní subjekt jednotného dohledu nad finančním trhem, jímž je *Česká národní banka*. Mezi její základní úkoly patří přispívání k ochraně investorů a rozvoji kapitálového trhu a péče o bezpečné fungování a rozvoj finančního trhu a přispívání k jeho stabilitě.¹²

Základními právními prameny v oblasti dohledu nad kolektivním investováním jako součástí kapitálového trhu jsou následující právní předpisy:

⁸ Dle § 70 odst. 1 zákona č. 189/2004 Sb., o kolektivním investování, ve znění pozdějších předpisů, nesmí vlastní kapitál samosprávného investičního fondu klesnout pod 300.000,- EUR (a jeho ekvivalent v českých korunách, tedy dle aktuálního kurzu pod cca 6.750.000,- CZK).

⁹ K tomu více viz Dědič, J., Čech, P.: *Obchodní právo po vstupu ČR do EU, aneb, Co všechno se po 1. květnu 2004 v obchodním právu změnilo?* Praha: Ivana Hexnerová - Bova Polygon, 2005. 485 s. ISBN 807273122X. s. 283.

¹⁰ Zákon č. 189/2004 Sb., o kolektivním investování, ve znění pozdějších předpisů, pak rozlišuje čtyři druhy speciálních fondů: speciální fond cenných papírů, speciální fond nemovitostí, speciální fond fondů a speciální fond kvalifikovaných investorů.

¹¹ K tomu více viz Kotáb, P. *Subjekty finančního trhu*. In Bakeš, M. a kol. *Finanční právo*, 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, 741 s. ISBN 8071794317, s. 632 an.

¹² K tomu více viz Šebestová, A., Smutný, A. *Aktuální otázky právní úpravy kolektivního investování*. Prezentace z 14.5.2008, Justiční akademie, Kroměříž [citováno dne 17. května 2009]. Dokument je dostupný z: <http://portal.justice.cz/soud/soubor.aspx?id=65670>.

- zákon č. 189/2004 Sb., o kolektivním investování, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 15/1998 Sb., o dohledu v oblasti kapitálového trhu a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů,
- vyhláška č. 115/2007 Sb., o podrobnostech plnění povinností depozitáře fondu kolektivního investování, ve znění pozdějších předpisů.

3. INFORMACE POSKYTOVANÉ ČESKÉ NÁRODNÍ BANCE V RÁMCI DOHLEDU

Proto, aby Česká národní banka mohla vykonávat kvalitní dohled nad kolektivním investováním potřebuje, aby jí investiční společnosti a fondy kolektivního investování umožňovaly přístup k co největšímu množství relevantních informací. Informace jsou z časového hlediska vyžadovány: předem (někdy určeno obecně, jindy konkrétně), neprodleně, bez zbytečného odkladu, průběžně nebo je stanovena konkrétní lhůta pro předání informace (od přesně určitelného data).

Informace, které investiční společnost nebo fond kolektivního investování poskytuje České národní bance¹³ mohou mít *nepravidelný* charakter, kdy je určitá oznamovací povinnost vázána na to, zda daná situace nastane, což je patrné například u povinnosti investiční společnosti informovat Českou národní banku o tom, že hodlá poskytovat své služby v jiném členském státě Evropské unie prostřednictvím organizační složky nebo u povinnosti fondů kolektivního investování informovat Českou národní banku o tom, že bylo pozastaveno nakládání s majetkem fondu a vydávání akcií (u investičních fondů) nebo vydávání a odkupování podílových listů (u podílových fondů).¹⁴ Dále jsou České národní bance předávány *pravidelné* informace, které jí investiční společnost nebo fondy kolektivního investování poskytují v určitých intervalech¹⁵ bez ohledu na to, zda se změnil stav věcí a to ve formě tzv. *reportů* (pravidelně předávané informace s předem pevně stanovenou strukturou),¹⁶ kterým se budu blíže věnovat v následujícím textu.

¹³ Na tomto místě je třeba si uvědomit, že zákon č. 189/2004 Sb., o kolektivním investování, ve znění pozdějších předpisů, stanovuje investiční společnosti a fondům kolektivního investování povinnost informovat o určitých skutečnostech nejen Českou národní banku, ale i depozitáře (pro účely evidence a kontroly zmiňované výše) a investory fondů kolektivního investování (v rámci ochrany investorů - základ pro jejich investiční rozhodování).

¹⁴ Jedná se pouze o příkladný výčet. Povinností informovat Českou národní banku o konkrétní situaci nebo skutečnosti je napříč zákonem č. 189/2004 Sb., o kolektivním investování, ve znění pozdějších předpisů, nespočet.

¹⁵ Měsíční, půlroční nebo roční periodicitu.

¹⁶ Výroční a pololetní zprávy investičních společností a fondů kolektivního investování dle §§ 85-86 zákona č. 189/2004 Sb., o kolektivním investování, ve znění pozdějších předpisů, informace o struktuře majetku dle § 88 odst. 1 písm. c) a § 88 odst. 2 zákona č. 189/2004 Sb., o kolektivním investování, ve znění pozdějších předpisů.

4. REPORTING

Povinnost investiční společnosti a fondů kolektivního investování poskytovat České národní bance pravidelné informace je upravena zejména v části deváté zákona č. 189/2004 Sb., o kolektivním investování, ve znění pozdějších předpisů, podrobně pak ve vyhlášce č. 603/2006 Sb., o informační povinnosti fondu kolektivního investování a investiční společnosti, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „vyhláška“),¹⁷ která detailně určuje informace, které obsahují:

- *výroční zpráva* nad rámec zvláštního právního předpisu upravujícího účetnictví,¹⁸ konkrétně jsou určeny v §§ 3 – 6 vyhlášky.¹⁹ Report musí být zaslán České národní bance do 4 měsíců po skončení účetního období.
- *pololetní zpráva*, konkrétně jsou určeny v § 7 vyhlášky.²⁰ Report musí být zaslán České národní bance do 2 měsíců po uplynutí prvních 6 měsíců účetního období.
- *informace o struktuře majetku*, konkrétně jsou určeny v § 9 vyhlášky. Report musí být zaslán České národní bance bez zbytečného odkladu.

Vykazující subjekt,²¹ kterým je investiční společnost (a to i za podílové a investiční fondy, jejichž majetek obhospodařuje) nebo samosprávný investiční fond,²² předává České národní bance report prostřednictvím pověřených osob²³ a to ve formě výkazu (strukturovaný soubor údajů složený z jednotlivých datových souborů²⁴ s přiřazenými kódy) a popisné části

¹⁷ Zmocnění České národní banky k vydání této vyhlášky je ve spojení s § 89 (obsah vyhlášky) zakotveno v § 139 písm. f) zákona č. 189/2004 Sb., o kolektivním investování, ve znění pozdějších předpisů. Je třeba mít na paměti, že dle § 57 odst. 1 zákona č. 189/2004 Sb., o kolektivním investování, ve znění pozdějších předpisů se vyhláška nevztahuje na speciální fondy kvalifikovaných investorů.

¹⁸ Blíže viz § 21 zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁹ Jednotlivě pak k investiční společnosti (§ 3), investičnímu fondu (§ 4), podílovému fondu (§ 5) a speciálnímu fondu nemovitostí (§ 6).

²⁰ Jednotlivě pak k investiční společnosti (§ 7/1), investičnímu fondu (§ 7/2), podílovému fondu (§ 7/3) a speciálnímu fondu nemovitostí (§ 7/4).

²¹ § 2 písm. d) vyhlášky č. 603/2006 Sb., o informační povinnosti fondu kolektivního investování a investiční společnosti ve znění pozdějších předpisů.

²² Tedy, jak bylo zmíněno výše, investiční fond, jehož majetek není obhospodařován investiční společností.

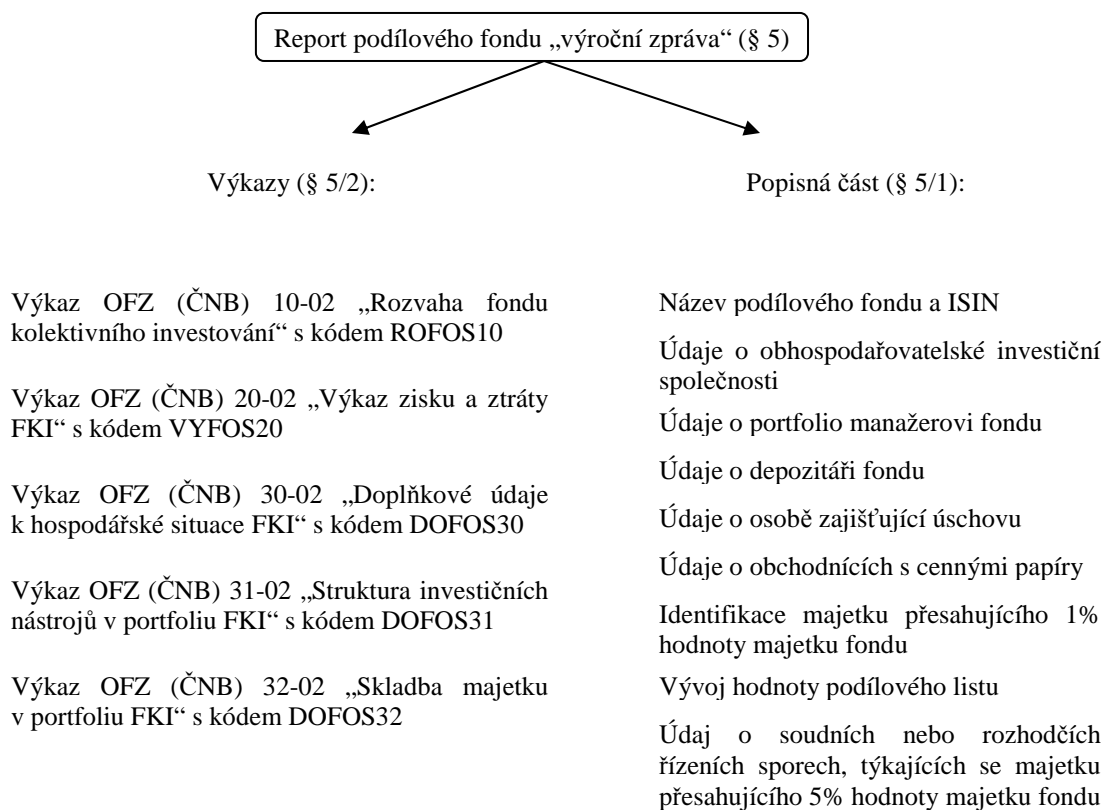
²³ Vykazující subjekt je povinen pověřit přípravou, vytvořením, schvalováním a předáváním výkazů nejméně dvě osoby. České národní bance sdělí jejich jména, příjmení, kontaktní údaje a určení požadovaných rolí opravňujících tyto osoby k různým konkrétním činnostem. Typické je takové rozložení, kdy jedna osoba výkazy schvaluje (kontrolní funkce), další osoba nebo osoby jsou pak odpovědné za jejich přípravu, vytvoření a předávání (administrativní funkce).

²⁴ Datový soubor je dle § 2 písm. c) vyhlášky č. 603/2006 Sb., o informační povinnosti fondu kolektivního investování a investiční společnosti ve znění pozdějších předpisů, seskupení údajů s předem definovanými strukturami, které jsou v informačním systému České národní banky s akronymem MtS-ISL-SUD (Metainformační systém-Infornační služba-Statistická a účetní databáze) popsány a jsou přístupné jako celek.

(informace, které nejsou ve formě výkazů). Reporty jsou České národní bance předávány dvěma způsoby:

- Výkazy – tato součást reportů je zasílána prostřednictvím *automatizovaného systému pro sběr dat* (aplikace České národní banky pro sběr dat od nebankovních subjektů dostupná způsobem umožňujícím dálkový přístup) ve formě datových zpráv opatřených zaručeným elektronickým podpisem.
- Popisná část²⁵ – tato složka reportů je zasílána elektronickou poštou ve formě datových zpráv opatřených zaručeným elektronickým podpisem na adresu elektronické podatelny České národní banky.²⁶

Níže uvedené schéma prakticky znázorňuje komplexně všechny součásti reportu, které musí investiční společnost prostřednictvím pověřeného pracovníka předat za podílový fond České národní bance v případě zaslání výroční zprávy.

Vyhláškou jsou také upraveny podmínky uveřejňování zpráv a informací, v případech, kde je stanovena povinnost investiční společnosti nebo investičního fondu uveřejnit je způsobem umožňujícím dálkový přístup. Tyto zprávy a informace nesmí být měněny, musí být

²⁵ Popisná část je obsažena pouze v reportech výroční zpráva a pololetní zpráva, netýká se měsíčních informací o struktuře majetku.

²⁶ Adresa elektronické podatelny České národní banky je: podatelna@cnb.cz.

uveřejněny bezplatně v českém jazyce, v úplném znění a v podobě datového souboru vhodného ke stažení, dále musí být zajištěna jejich nepřetržitá dostupnost.

5. PROBLEMATICKÉ OTÁZKY A ÚVAHY DE LEGE FERENDA

Zákon č. 189/2004 Sb., o kolektivním investování, ve znění pozdějších předpisů, poněkud nelogicky stanovuje, že se vyhláška o informační povinnosti fondů kolektivního investování a investiční společnosti nevztahuje na speciální fondy kvalifikovaných investorů,²⁷ i přestože tyto fondy, leč požívají snížené míry dohledu (to jak ze strany depozitáře tak ze strany České národní banky), nejsou vyhláškou konkretizovaných informačních povinností zbaveny. Otázkou potom zůstává, jak může Česká národní banka tyto fondy bez patřičných právem aprobovaných nástrojů přinutit, aby svoji informační povinnost plnily žádoucím způsobem. Tuto problematiku by měla řešit navrhovaná změna zákona o kolektivním investování, která stanovuje speciálním fondům kvalifikovaných investorů podmíněnou povinnost - pokud tyto speciální fondy zasílají reporty, zasílají je způsobem a ve struktuře dle vyhlášky.²⁸

Otázky vyvolává také povinnost investiční společnosti nebo investičního fondu uveřejnit informace způsobem umožňujícím dálkový přístup. Lze si představit okolnosti působící na vykazující subjekty tak, že tyto informace nejprve vhodně uveřejní, nicméně následně je změni či upraví v zájmu přilákání většího množství investorů, což by mohlo mít zásadní vliv na důvěru investorů ve fondy kolektivního investování. Efektivním řešením, které by předem vylučovalo tuto situaci a nekladlo by nepřiměřené nároky na náklady související s administrativou, by bylo uveřejňování těchto informací Českou národní bankou,²⁹ která jsou tyto informace v rámci dohledu nad subjekty kolektivního investování pravidelně zasílány. Tento krok by nepochybně přispěl k zvýšení ochrany investorů.

ZÁVĚR

Informační povinnost subjektů kolektivního investování vůči České národní bance je jedním z nejdůležitějších nástrojů, které umožňují České národní bance vykonávat kvalitní dohled na úseku kolektivního investování. Informační povinnost těchto subjektů je roztroušena napříč celým zákonem o kolektivním investování, podrobnosti o informační povinnosti fondů kolektivního investování a investiční společnosti jsou pak koncentrovány v prováděcím předpise. Dá se říci, že je nesnadné se orientovat v povinnostech stanovujících poskytování nepravidelných informací, oblast reportingu je oproti tomu relativně přehledná, nicméně i tam je patrný prostor pro úvahy o změnách de lege ferenda.

²⁷ § 57 odst. 1 zákona č. 189/2004 Sb., o kolektivním investování, ve znění pozdějších předpisů.

²⁸ Díkce zákona o kolektivním investování má být doplněna v § 57 odst. 1 takto: „pokud však plní informační povinnost vůči České národní bance podle tohoto zákona, zasílá jí informace formou s způsobem určenými pro výroční zprávu investiční společnosti nebo fondu kolektivního investování stanovenými uvedeným prováděcím předpisem“.

²⁹ Česká národní banka uveřejňuje na svých webových stránkách seznamy investičních společností, investičních a podílových fondů, mohla by tedy informace, kterými disponuje uveřejnit na témže místě.

Literature:

- Kotásek, J., Pokorná, J., Raban, P. a kol.: *Kurs obchodního práva: právo cenných papírů, 4. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2005. 728 s. ISBN 807179855X.
- AKAT: *Prezentace AKAT ke konci roku 2008.* Dostupný z: <http://www.akatcr.cz/public/vypisUniversal.do?typZpravy=8>
- Dědič, J., Čech, P.: *Obchodní právo po vstupu ČR do EU, aneb, Co všechno se po 1. květnu 2004 v obchodním právu změnilo?* Praha: Ivana Hexnerová - Bova Polygon, 2005. 485 s. ISBN 807273122X.
- Bakeš, M. a kol. *Finanční právo, 4. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2006, 741 s. ISBN 8071794317.
- Šebestová, A., Smutný, A. *Aktuální otázky právní úpravy kolektivního investování.* Dostupný z: <http://portal.justice.cz/soud/soubor.aspx?id=65670>

Reviewer:

Michal Radvan

Contact – email:

michaela.mozdiakova@law.muni.cz